

ZMIANY W SYSTEMIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH OD 18 WRZEŚNIA 2021 R.

stan prawny 17 września 2021 r.

Mariusz Pigulski

Spis treści

Zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych od 18 września 2021 r.	3
Obejmowanie ubezpieczeniami współników spółek handlowych	3
Rozszerzenie kręgu osób objętych dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym	4
Zmiany w zakresie kontroli ZUS	5
Nowe reguły naliczania odsetek za zwłokę w opłacaniu składek ZUS	5
Zwrot nienależnych składek ZUS i świadczeń	7
Przedawnienie składek ZUS	8
Umarzanie należności składkowych oraz cywilnoprawnych	8
Wznowienie wykonywania działalności gospodarczej	10
Pobieranie dokumentów dotyczących danych zgromadzonych w systemie teleinformatycznym ZUS	11
Podpisywanie dokumentów przekazywanych do ZUS	11
Modyfikacje odnoszące się do składki wypadkowej.....	11
Zmiany dotyczące rent i emerytur	12

Zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych od 18 września 2021 r.

Od 18 września 2021 r. obowiązują pierwsze zmiany przepisów, wprowadzone na mocy ustawy z 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw. Od tej daty wchodzi w życie zmienione zasadniczo przepisy z zakresu ubezpieczeń i składek, dotyczące m.in.: dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, zasad obejmowania ubezpieczeniami wspólników jednoosobowych spółek z o.o. oraz spółek osobowych, zasad ustalania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe i przekazywania do ZUS danych w informacji ZUS IWA. Znowelizowane przepisy zasiłkowe w najszerszym zakresie zaczną obowiązywać od 2022 r.

Data wejścia w życie ustawy reformującej system ubezpieczeń społecznych i zasiłków to zasadniczo 18 września 2021 r. – jednak z licznymi wyjątkami, które zaczną obowiązywać od 1 stycznia 2022 r., 1 kwietnia 2022 r. i 1 stycznia 2023 r. Poniżej zostały omówione zmiany obowiązujące płatników składek od 18 września br.

Obejmowanie ubezpieczeniami wspólników spółek handlowych

W stanie prawnym obowiązującym od 18 września 2021 r. ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu obligatoryjnie podlegają odpowiednio:

- wspólnicy jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – w okresie od dnia wpisania spółki do KRS albo od dnia nabycia udziałów w spółce do dnia wykreślenia spółki z KRS albo zbycia wszystkich udziałów w spółce, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności przez spółkę zostało zawieszona,
- wspólnicy spółki jawnej, partnerskiej lub komandytowej – w okresie od dnia wpisania spółki do KRS albo od dnia nabycia ogółu praw i obowiązków w spółce do dnia wykreślenia spółki z KRS albo zbycia ogółu praw i obowiązków w spółce, z wyłączeniem okresu, na który działalność spółki została zawieszona.

Przed nowelizacją przepisów wspólnicy jednoosobowych spółek z o.o., jawnych, partnerskich oraz komandytowych podlegali obowiązkowi ubezpieczeń społecznych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia jej zaprzestania, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie art. 36aa ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz regulacji ustawy – Prawo przedsiębiorców.

Przedstawiona modyfikacja:

- jest zgodna z linią orzecniczą Sądu Najwyższego oraz wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 25 września 2014 r. (SK 4/12);

- ma na celu wyeliminowanie wątpliwości co do daty objęcia ww. współników obowiązkiem opłacania składek ZUS. Wskazuje na to uzasadnienie do projektu ustawy nowelizującej dostępne na stronie internetowej www.sejm.gov.pl, w którym wskazano, że: *Wątpliwości wynikają z rozbieżności dat pomiędzy byciem współnikiem a rozpoczęciem działalności gospodarczej. Konsekwencją tego jest próba unikania przez niektórych współników opłacania składek na ubezpieczenia społeczne;*
- oznacza uzależnienie obowiązku ubezpieczeń od statusu współnika wspomnianych wyżej spółek handlowych, co pozwoli zniwelować ewentualne próby obchodzenia obowiązku ubezpieczeniowego i stosować jednakowe regulacje w stosunku do wszystkich wymienionych współników.

PRZYKŁAD

Mieszkaniec w Łodzi 32-latek od 1 lutego 2021 r. założył spółkę z o.o., w której posiada 100% udziałów. Do 17 września 2021 r. nie był zgłoszony z tego tytułu do ubezpieczeń w ZUS, gdyż spółka nie prowadziła faktycznie żadnej działalności gospodarczej i nie przynosiła przychodów, a 32-latek jako jedyny jej współnik właściwie nie zajmował się nią, bo zlecił wszystkie sprawy formalne pełnomocnikowi. W myśl zmienionych przepisów mimo opisanych okoliczności powinien on być obecnie objęty ubezpieczeniami w ZUS.

Z uwagi na brak przepisów przejściowych dotyczących nowych zasad podlegania ubezpieczeniom w ZUS przez współników jednoosobowych spółek z o.o., spółek jawnych, partnerskich oraz komandytowych, za zasadny należy uznać pogląd, że w rozstrzyganym przypadku zgłoszenie do ZUS powinno nastąpić z datą od dnia wejścia w życie nowelizacji, czyli od 18 września 2021 r.

Warto podkreślić, że interpretację zgodną z obecną zawartością przepisów ustawowych ZUS stosował już od dawna – skutkowało to licznymi sporami, które musiały być rozstrzygane przez sąd. Wprowadzoną zmianę należy zatem traktować raczej jako uściślenie przepisów niż zasadniczą modyfikację obecnej praktyki.

Rozszerzenie kręgu osób objętych dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym

Od 18 września 2021 r. grono osób podlegających na swój wniosek dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu poszerzyło się o osoby współpracujące z przedsiębiorcami korzystającymi z tzw. ulgi na start (czyli z 6-miesięcznego okresu niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym). Przypomnijmy, że osoby te zostały wyłączone z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego – od 1 października 2018 r. na mocy przepisów ustawy z 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

PRZYKŁAD

31-letni mieszkaniec powiatu bełchatowskiego od 3 miesięcy prowadzi działalność gospodarczą jako fotograf i korzysta z ulgi na start. Jego małżonka, która od dłuższego czasu nie posiada żadnego źródła przychodu, od początku pomaga mu w obróbce

zdjęć i obsłudze klientów. Na tę okoliczność została zgłoszona przez męża do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego jako osoba współpracująca. Chciała zostać objęta również dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, ale w jej przypadku taka możliwość pojawiła się dopiero od 18 września 2021 r. Jeśli z niej skorzysta, będzie mogła już od pierwszego dnia ubezpieczenia chorobowego uzyskać prawo np. do zasiłku opiekuńczego lub macierzyńskiego. Zasiłek chorobowy będzie jej przysługiwał zasadniczo po upływie 90 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego (chyba że spełnia warunki do uzyskania zasiłku bez tzw. okresu wyczekiwania).

Zmiany w zakresie kontroli ZUS

Ustawodawca zdecydował się poczynić pewne modyfikacje także w zasadach przeprowadzania kontroli płatników składek. Wskutek nich od 18 września 2021 r.:

- z przepisów jasno wynika prawo inspektora kontroli ZUS do wzywania świadków i innych uczestników procesu kontrolnego na przesłuchanie – ustawodawca tłumaczył potrzebę jego wprowadzenia tym, że:
  - utrwalony pogląd w orzecznictwie administracyjnym, w świetle którego kontrola nie jest postępowaniem administracyjnym, uzasadnia poprzedzenie prawa przesłuchania świadków i innych uczestników procesu kontroli prawem wzywania do czynności złożenia zeznań przez inspektora kontroli ZUS,
  - dotychczasowa praktyka pokazywała, że płatnicy składek niekiedy kwestionowali prawo do wzywania przez inspektorów kontroli ZUS uczestników postępowania kontrolnego;
- protokół kontroli musi być podpisywany imieniem i nazwiskiem kontrolera (nie jest już wymagana pieczęć);
- umożliwiono doręczanie protokołu kontroli w formie elektronicznej w razie żądania takiej formy doręczenia przez płatnika składek;
- wszelkie zmiany protokołu powinny następować w formie aneksu, w stosunku do którego płatnik składek w terminie 14 dni od dnia jego otrzymania ma prawo złożyć zastrzeżenia, wskazując równocześnie stosowne środki dowodowe.

Również w przypadku większości zmian w zakresie kontroli ZUS charakter nowelizacji jest raczej porządkujący i uściślający. Zmiany są zasadniczo zgodne z dotychczasową praktyką organu.

Nowe reguły naliczania odsetek za zwłokę w opłacaniu składek ZUS

Po zmianach przepisów od 18 września 2021 r. odsetek za zwłokę od należności składowych nie uiszcza się:

- jeżeli ich wartość nie przekroczy 1% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę (a więc do końca 2021 r. kwoty 28 zł);
- od nieopłaconych w terminie składek, z przyczyn leżących po stronie ZUS, za okres od dnia, w którym składki stały się wymagalne, do dnia ich opłacenia;
- od nieopłaconych w terminie składek, jeżeli ich nieopłacenie wynika z:
  - błędnego zawiadomienia przez ZUS o stanie rozliczeń,

- zastosowania się płatnika składek w danym okresie rozliczeniowym do utrwalonej praktyki interpretacyjnej ZUS, z uwzględnieniem art. 34 ust. 15 ustawy – Prawo przedsiębiorców,
- zastosowania się płatnika składek do pisma ZUS w jego indywidualnej sprawie,
- zastosowania się do utrwalonej praktyki interpretacyjnej ZUS, która następnie uległa zmianie (przez utrwaloną praktykę interpretacyjną należy rozumieć wyjaśnienia zakresu i sposobu stosowania przepisów prawa dominujące w interpretacjach indywidualnych wydawanych przez ZUS w takich samych stanach faktycznych lub w odniesieniu do takich samych zdarzeń przysłych oraz w takim samym stanie prawnym).

ZUS zawiadomi płatnika składek o kwocie nieopłaconych w terminie składek z przyczyn leżących po stronie organu rentowego oraz o obowiązku ich opłacenia bez odsetek za zwłokę w terminie 14 dni, licząc od dnia otrzymania zawiadomienia. W razie niedochowania przez płatnika tego terminu odsetki za zwłokę będą naliczane za okres od dnia, w którym składki stały się wymagalne, do dnia ich opłacenia.

PRZYKŁAD

Przedsiębiorca nie naliczył we wrześniu 2020 r. składek ZUS od świadczenia pozapłacowego przyznanego kilkunastu jego pracownikom, stosując się do treści otrzymanego z ZUS pisma, które potwierdzało możliwość wyłączenia z podstawy oskładkowania wartości wspomnianego świadczenia. W lipcu 2021 r. ZUS skontrolował przedsiębiorcę i uznał, że ww. świadczenie powinno jednak zostać oskładkowane, wydając w tym zakresie decyzję.

20 września 2021 r. ZUS zawiadomił płatnika o kwocie zaległości z tytułu składek oraz o obowiązku ich opłacenia bez odsetek za zwłokę w terminie 14 dni.

Wariant I

Płatnik nie odwołał się od decyzji ZUS i opłacił zaległość składkową 4 października 2021 r. W takim stanie rzeczy, pomimo obowiązku opłacenia zadłużenia składkowego, płatnik został zwolniony z obowiązku uiszczenia odsetek (mimo że ich wartość przekracza kwotę 28 zł).

Wariant II

Płatnik nie opłacił zadłużenia, ponieważ nie zgadza się z decyzją ZUS, i złożył od niej odwołanie. Jeżeli w wyniku postępowania odwoławczego sąd uzna, że składki nie są należne, płatnik w ogóle nie będzie miał obowiązku ich opłacenia – ani w części głównej należności, ani w części odsetkowej.

Jeżeli jednak płatnik przegra sprawę przed sądem, odsetki od zadłużenia będą należne za cały okres – licząc od dnia powstania zaległości (dzień wymagalności składek) do dnia ich opłacenia.

Do 17 września 2021 r. od nieopłaconych w terminie składek należne były odsetki za zwłokę:

- niezależnie od przyczyny powstania zadłużenia względem ZUS (a zatem płatnik składek nie mógł powoływać się na to, że nie ponosi winy za nieopłacenie należności składkowych w terminie, gdyż regułą było naliczanie odsetek z mocy prawa bez względu na okoliczności),
- o ile ich wartość przekraczała kwotę 6,60 zł.

Zwrot nienależnych składek ZUS i świadczeń

Nowelizacja ustawy systemowej przewiduje także od 18 września 2021 r. nowe rozwiązania w zakresie zwracania nienależnych składek i świadczeń.

Tabela 1. Obowiązujące od 18 września 2021 r. zmiany dotyczące zwrotów nienależnych świadczeń i składek ZUS

Zwrot nienależnych świadczeń	Zwrot przez ZUS nienależnie opłaconych składek ZUS
<ul style="list-style-type: none"> ■ Odsetki ustawowe należne do zapłaty od niesłużnie pobranych świadczeń trzeba naliczać od dnia następującego po dniu wypłaty świadczenia do dnia spłaty. W razie zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, w terminie wskazanym w decyzji zobowiązującej do zwrotu tych należności, nie nalicza się odsetek od spłaconych należności za okres od dnia przypadającego po dniu wydania decyzji do dnia spłaty. ■ Do katalogu świadczeń uznanych za nienależnie pobrane dodano świadczenia z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej chorobą z ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego, co do których stwierdzono, że w okresie ich pobierania świadczeniobiorca wykonywał w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystywał zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego celem. ■ Kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną decyzją oraz kwoty odsetek i kosztów upomnienia podlegają potrąceniu z wypłacanych świadczeń, a jeżeli prawo do świadczeń nie istnieje – ściągnięciu także w trybie egzekucji sądowej, co ma przyczynić się do zwiększenia skuteczności odzyskiwania należności przez ZUS. ■ Doprecyzowano, że jeśli wypłacenie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot, za cały okres, za który zostały wypłacone nienależne świadczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ZUS zawiadamia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które mogą być zwrócone, jeżeli kwota nienależnie opłaconych składek przekracza 10-krotność kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji (do 12 października 2021 r. koszty upomnienia wynoszą 11,60 zł, zaś po tym dniu – 16 zł). ■ Zwrot następuje w formie bezgotówkowej na rachunek bankowy płatnika składek zewidencjonowany na koncie płatnika składek. ■ W przypadku braku płatnika składek nienależnie opłacone składki podlegają zwrotowi następcy prawnemu w terminie i na zasadach określonych dla płatnika składek. ■ Nadpłata składek ubezpieczonemu, w razie braku płatnika składek lub jego następcy prawnego, powinna zostać zwrócona na rachunek bankowy wskazany we wniosku osoby ubezpieczonej (nowelizacja stanowi, że ZUS zawiadomi ubezpieczonego o kwocie nienależnie opłaconych składek w części sfinansowanej przez ubezpieczonego i na jego wniosek dokona zwrotu).

PRZYKŁAD

Spółka jawna z Krakowa wskutek pomyłki w 2017 r. przekazała do ZUS na druku ZUS Z-3 błędne informacje, przez co jej pracownik uzyskał zawyżony zasiłek chorobowy. Po skontrolovaniu w październiku 2021 r. spółki ww. pomyłka wyszła na jaw. W rezultacie ZUS zobowiązał spółkę do zwrócenia (wraz z odsetkami) nienależnej części zasiłku za

cały okres, w którym świadczenie to było zawyżone. W okresie poprzedzającym nowelizację, do 17 września 2021 r., dyskusyjne było, za jak długi okres wypłacone ubezpieczonemu nienależne lub zawyżone świadczenia podlegają zwrotowi przez płatnika składek lub inny podmiot, który przekazał nieprawdziwe dane, wskutek czego doszło do nienależnej wypłaty. Różnice w odmiennej interpretacji tego zagadnienia zdarzały się także w orzecznictwie sądowym, gdy składy orzekające stwierdzały niekiedy, że ZUS nie może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Przedawnienie składek ZUS

Po zmianie przepisów, w sytuacji gdy ogłoszenie upadłości nastąpiło przed rozpoczęciem biegu terminu przedawnienia, bieg tego terminu rozpocznie się od dnia następującego po dniu uprawomocnienia się postanowienia o zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego. Ponadto bieg terminu przedawnienia nie rozpocznie się, a rozpoczęty ulegnie zawieszeniu od dnia objęcia restrukturyzacją należności z tytułu składek, o których mowa w art. 160 ustawy z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne, do dnia zapłaty ostatniej raty, w przypadku rozłożenia na raty, lub do dnia zapłaty – w przypadku odroczenia terminu płatności.

PRZYKŁAD

Spółka z o.o. z Kielc zawarła z ZUS umowę o odroczenie płatności należności z tytułu składek. Zanim nastąpi termin zapłaty odroczonej należności składkowej, przypadający 30 listopada 2021 r., ogłoszono upadłość spółki. Postanowienie o zakończeniu postępowania upadłościowego uprawomocni się 8 listopada 2021 r. W tej sytuacji bieg terminu przedawnienia składek objętych podpisaną z ZUS umową ponownie zacznie biec dopiero od 9 listopada 2021 r. (w okresie trwania postępowania upadłościowego bieg terminu będzie zawieszony).

Od 1 stycznia 2022 r. bieg terminu przedawnienia zadłużenia składkowego będzie także podlegał zawieszeniu od pierwszego dnia miesiąca, w którym nastąpiło rozpoczęcie potrąceń ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych wypłacanych przez ZUS lub podjęcie pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony, do ostatniego dnia miesiąca, w którym zakończono potrącenia, lub do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego.

Umarzanie należności składkowych oraz cywilnoprawnych

Zmodyfikowane regulacje, które weszły w życie 18 września 2021 r., stanowią, że:

- katalog przesłanek wystąpienia całkowitej nieściągalności warunkującej umorzenie należności składkowych został poszerzony, wskutek czego obecnie „całkowita nieściągalność” zachodzi także w sytuacji, gdy ogłoszono upadłość, o której mowa w części III w tytule V ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, tj. wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej;

- z mocy prawa (bez obowiązku wydawania decyzji ZUS) umorzeniu podlegają należności z tytułu składek, w przypadku gdy:
  - nastąpiło wyrejestrowanie płatnika składek oraz ubezpieczonych, a wysokość składek nie przekracza wysokości 10-krotności kwoty kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
  - dłużnik zmarł, a wysokość składek nie przekracza wysokości 10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kwartale poprzedzającym datę zgonu dłużnika;
- do składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek nie stosuje się zasad umarzania określonych w art. 28 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, z wyłączeniem przypadku ogłoszenia upadłości, o której mowa w części III w tytule V ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe.

Ponadto nowelizacja stanowi, że ZUS może umarzać w całości albo w części, odraczać spłatę lub rozkładać na raty przypadające mu należności pieniężne mające charakter cywilnoprawny (dotyczy to np. zasądzonych na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego czy dłużników rzeczowych, czyli właścicieli nieruchomości, na których jest wpisana hipoteka). Umorzenie takie może następować z urzędu (w przypadkach określonych w art. 77a ust. 2 ustawy systemowej) lub na wniosek dłużnika (w okolicznościach wskazanych w art. 77a ust. 4 ustawy systemowej). Warto wskazać, że kryteria umorzenia, wprowadzone na mocy omawianej nowelizacji, zostały sformułowane w niektórych przypadkach bardzo ogólnie, pozostawiając ZUS znaczną swobodę w ocenie, czy w konkretnej sytuacji może zostać przyznane umorzenie.

Tabela 2. Przesłanki umorzenia należności cywilnoprawnych na rzecz ZUS

Przesłanki umorzenia z urzędu	Przesłanki umorzenia na wniosek dłużnika
<ul style="list-style-type: none"> ■ Osoba fizyczna zmarła, nie pozostawiając żadnego majątku, pozostawiła majątek niepodlegający egzekucji na podstawie odrębnych przepisów albo pozostawiła przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 6000 zł. ■ Osoba prawna została wykreślona z właściwego rejestru osób prawnych przy jednoczesnym braku majątku, z którego można by egzekwować należność, a odpowiedzialność z tytułu należności nie przechodzi z mocy prawa na osoby trzecie. ■ Zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty wyższej od kosztów dochodzenia i egzekucji należności cywilnoprawnej lub postępowanie egzekucyjne okazało się nieskuteczne. ■ Jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej uległa likwidacji. ■ Zachodzi interes publiczny. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ważny interes dłużnika* ■ Interes publiczny* ■ Względy społeczne lub gospodarcze, w szczególności – możliwości płatnicze dłużnika**

* Należności mogą być umarzone w całości.

** Należności w tym przypadku mogą być umarzone w części. Termin spłaty całości albo części należności może zostać odroczone lub płatność całości albo części należności może zostać rozłożona na raty.

Wznowienie wykonywania działalności gospodarczej

W omawianej nowelizacji ustawodawca doprecyzował, że wznowienie wykonywania działalności gospodarczej po zawieszeniu nie wymaga ponownego zgłoszenia do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego, rentowych i wypadkowego, a w przypadku osób, które do dnia zawieszenia działalności podlegały dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu – także do tego ubezpieczenia.

PRZYKŁAD

Anna B. prowadzi działalność gospodarczą, którą zawiesiła na okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 marca 2022 r. Załóżmy, że działalność zostanie wznowiona z upływem terminu, na który została zawieszona (czyli od 1 kwietnia 2022 r.).

Wariant I

Anna B. przed zawieszeniem działalności gospodarczej podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Nadal chce być nim objęta. W tej sytuacji wszystkie jej ubezpieczenia społeczne (w tym ubezpieczenie chorobowe) ulegną „wznowieniu” wraz ze wznowieniem działalności. Anna B. nie musi dokonywać w tym zakresie żadnych dodatkowych czynności.

Wariant II

Anna B. przed zawieszeniem działalności gospodarczej nie podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Chciałaby jednak zostać nim objęta w okresie od dnia wznowienia działalności. W tej sytuacji będzie musiała złożyć do ZUS 2 formularze, dzięki którym zmieni swój schemat podlegania ubezpieczeniom społecznym (z podlegania bez ubezpieczenia chorobowego na podleganie razem z ubezpieczeniem chorobowym):

- ZUS ZWUA – wyrejestrowanie z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego,
- ZUS ZUA – ponowne zgłoszenie do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i do ubezpieczenia chorobowego.

Jeżeli przedsiębiorczyni złoży wskazane formularze do 8 kwietnia 2022 r. (czyli w 7-dniowym terminie, licząc od dnia wznowienia działalności), to będzie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu od 1 kwietnia 2022 r. Jeśli zgłoszenie do ubezpieczenia chorobowego zostanie przekazane później, to będzie ona podlegała temu ubezpieczeniu od dnia złożenia wniosku w ZUS (niezależnie od tego, jaka data objęcia ubezpieczeniem chorobowym została wskazana w formularzu).

Wariant III

Anna B. przed zawieszeniem działalności gospodarczej była objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym. Po wznowieniu działalności nie chce jednak nadal mu podlegać. W tej sytuacji musi dokonać wyrejestrowania ze wszystkich ubezpieczeń (formularz ZUS ZWUA) i przeprowadzić ponowne zgłoszenie do ubezpieczeń obowiązkowych, bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego (formularz ZUS ZUA). Jeżeli nie wykona tych czynności, będzie nadal traktowana jako osoba podlegająca ubezpieczeniu chorobowemu. Od 18 września 2021 r. samo zaprzestanie opłacania składek na to ubezpieczenie nie wystarczy, aby wyłączyć przedsiębiorczynię z tego ubezpieczenia. Bez złożenia wyrejestrowania z ubezpieczenia chorobowego składki na to ubezpieczenie są traktowane jako należne i będą przymusowo dochodzone przez ZUS.

Pobieranie dokumentów dotyczących danych zgromadzonych w systemie teleinformatycznym ZUS

Na mocy nowych rozwiązań płatnik składek, ubezpieczony oraz pobierający świadczenia z ubezpieczeń społecznych lub inne świadczenia wypłacane przez ZUS, który posiada profil PUE ZUS, może samodzielnie pobrać dokument potwierdzający jego dane zgromadzone w systemie teleinformatycznym ZUS.

ZUS:

- określi zakres danych możliwych do samodzielnego pobrania,
- umożliwi weryfikację tego dokumentu przez udostępnioną stronę internetową.

Pobrany dokument elektroniczny będzie mógł być wykorzystywany w postaci dokumentu elektronicznego potwierdzonego kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną ZUS lub w formie wydruku. Będzie posiadał moc zrównaną z mocą dokumentu wydanego przez ZUS, jeżeli jego weryfikacja zostanie dokonana za pomocą wskazanej przez ZUS strony www.

Podpisywanie dokumentów przekazywanych do ZUS

Począwszy od 18 września 2021 r., dokumenty elektroniczne – zgłoszeniowe i rozliczeniowe, oraz ich korekty mogą być podpisywane, tak jak przed nowelizacją, kwalifikowanym podpisem elektronicznym, a także podpisem zaufanym albo podpisem osobistym osoby odpowiedzialnej za przekazanie tych dokumentów.

Modyfikacje odnoszące się do składki wypadkowej

Znowelizowane przepisy zmieniają kilka reguł dotyczących ustalania stopy procentowej składki wypadkowej.

Tabela 3. Nowe zasady wyznaczania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe

Obszar zmiany	Opis szczegółowy
1	2
Rodzaj działalności według PKD	Płatnik składek będący osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, posiadający ustalony odrębnie więcej niż jeden rodzaj przeważającej działalności, ustalając w kontekście składki wypadkowej grupę działalności dla jego rodzaju działalności, powinien przyjmować obecnie rodzaj działalności ustalony dla działalności wpisanej do CEIDG. Wprowadzona modyfikacja porządkuje i ujednolica sposób określania przeważającej działalności zgodnie z CEIDG.
Brak sukcesji wysokości stopy procentowej składki wypadkowej	Przy ustalaniu stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe nie stosuje się odrębnych przepisów o sukcesji praw i obowiązków w przypadku przekształceń, łączenia się lub podziału płatników składek. Rozwiązanie to jednoznacznie rozstrzyga o braku możliwości sukcesji wysokości stopy procentowej składki w przypadkach przekształceń, łączenia się lub podziału płatników.
Wysokość składki wypadkowej dla rozpoczynającego działalność	Jeśli przed upływem ustawowego terminu opłacania składek płatnik składek zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych nie zostanie ujęty w rejestrze REGON (urząd wydaje zaświadczenia tylko na wniosek podmiotu),

1	2
	zawierającym informację o rodzaju działalności według PKD, stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe powinien mieć ustaloną zaliczkowo w wysokości 50% najwyższej stopy procentowej ustalonej na dany rok składkowy dla grup działalności. Po ujęciu w rejestrze REGON informacji o rodzaju działalności według PKD płatnik składek będzie obowiązany od początku roku składkowego skorygować stopę procentową składki do wysokości stopy procentowej określonej dla grupy działalności, do której jest zaklasyfikowany.
Zlecenie kontroli u płatników składek	W przypadkach, w których płatnicy składek korygują informację ZUS IWA w zakresie liczby zatrudnionych w warunkach zagrożenia, właściwa jednostka organizacyjna ZUS może wystąpić do okręgowego inspektora pracy z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli w tym zakresie.

PRZYKŁAD

Firma z Pabianic zajmująca się działalnością budowlano-remontową na rok składkowy trwający od 1 kwietnia 2021 r. do 31 marca 2022 r. ma ustaloną stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe w wysokości 1,7%. 1 października 2021 r. firma została przejęta przez spółkę z Łodzi, która opłaca składkę wypadkową w wysokości 2%. W związku z tym przejęciem spółka z Łodzi, w stanie prawnym obowiązującym do 17 września 2021 r., po przejęciu firmy z Pabianic mogłaby zdecydować się na opłacanie składki wypadkowej na poziomie 1,7%. Gdyby ZUS w toku kontroli spółki zakwestionował takie postępowanie, miałyby możliwość odwołania się do sądu. Jednak od 18 września 2021 r. przepisy wyraźnie nakazują, aby w omawianym przypadku spółka w dalszym ciągu opłacała 2% składkę na ubezpieczenie wypadkowe.

Zmiany dotyczące rent i emerytur

Warto też zwrócić uwagę na zmiany w zakresie rent i emerytur, które weszły w życie od 18 września 2021 r. Nie odnoszą się one co prawda do obowiązków płatników, ale docelowo dotyczą lub będą dotyczyć licznej grupy osób, w tym obecnych pracowników.

Tabela 4. Obowiązujące od 18 września 2021 r. modyfikacje przepisów z zakresu rent i emerytur

Obszar zmiany	Opis szczegółowy
1	2
Waloryzacja emerytur	<p>Nowelizacja likwiduje w tym zakresie problem tzw. emerytur czerwcowych. Reguły ustalania wysokości nowych emerytur przyznanych od czerwca 2021 r., w tym waloryzacji kapitału początkowego i składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego, są obecnie takie same jak przy ustalaniu wysokości emerytury w maju bieżącego roku, jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego. Zasada ta ma zastosowanie również do ubezpieczonego, który wiek uprawniający do emerytury osiągnął po 31 maja danego roku.</p> <p>Na podstawie przepisów przejściowych powołane przepisy mają zastosowanie do:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ emerytur przyznanych na wniosek zgłoszony po 31 maja 2021 r.,

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> ■ emerytur przyznanych z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 24a ustawy zmienianej w art. 3 nowelizacji) osobom, które wiek emerytalny ukończyły po 31 maja 2021 r., ■ rent rodzinnych przyznanych po osobach zmarłych po 31 maja 2021 r. <p>W przypadku przyznania przed 18 września 2021 r. emerytury lub renty rodzinnej podlegają one ponownemu przeliczeniu z uwzględnieniem znowelizowanych przepisów.</p>
<p>Nowe okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa do renty</p>	<p>Przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy uwzględniane są obecnie również okresy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ pobierania świadczenia pielęgnacyjnego lub specjalnego zasiłku opiekuńczego, określone w przepisach o świadczeniach rodzinnych, lub ■ pobierania zasiłku dla opiekuna określonego w przepisach o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ■ za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, jeżeli w ww. okresach osoba stała się niezdolna do pracy albo niezdolność ta powstała nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.
<p>Rozliczenie emerytury pomostowej w zbiegu z innymi świadczeniami</p>	<p>W przypadku gdy nastąpi zbieg emerytury pomostowej i renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rodzinnej czy uposażenia w stanie spoczynku, świadczenia będą podlegały rozliczeniu polegającemu na wstrzymaniu wypłaty jednego ze świadczeń, zaliczeniu świadczenia na poczet innego albo potrąceniu ze świadczenia.</p>

PODSTAWA PRAWNA:

- art. 1 pkt 3–4, pkt 6–10, pkt 14, pkt 17, pkt 27, pkt 29–31, art. 3, art. 5, art. 23 ustawy z 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. z 2021 r. poz. 1621
- art. 6 ust. 1 pkt 5a, art. 13 pkt 4a i 4b, art. 23–24, art. 28, art. 36a ust. 4, art. 47a, art. 50 ust. 4d–4h, art. 77a, art. 84, art. 87, art. 91 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – j.t. Dz.U. z 2021 r. poz. 423; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1621
- art. 25a ust. 2 pkt 2, ust. 2a–2b, art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – j.t. Dz.U. z 2021 r. poz. 291; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1621
- art. 28 ust. 3 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych – j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 1924; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1621
- art. 2–3, art. 6, art. 8, art. 27, art. 29, art. 32–33, art. 35 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych – j.t. Dz.U. z 2019 r. poz. 1205; ost.zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1621

Mariusz Pigulski

specjalista z zakresu kadr i płac